

K R O N I K A

ISSN 1392–1681

APIE „POLITOLOGIJOS“ ŽURNALO REDKOLEGIJOS PASIKEITIMUS

Rugsėjo 12 d. vyko žurnalo „Politologija“ redkolegijos posėdis. Doc. Laurui Bieliniui perėjus dirbti į Prezidentūrą, „Politologijos“ vyriausiąją redaktore išrinkta TSPMI docentė Inga Vinogradnaitė. Taip pat nutarta į žurnalo redkolegiją įtraukti TSPMI docentę Ainę Ramonaitę ir Creightono universiteto profesorių Terry Clark.

ATIDARYTAS RYTŲ EUROPOS STUDIJŲ CENTRAS

Spalio 27 dieną atidarytas nevyriausybinis Rytų Europos studijų centras (*Eastern Europe studies centre* – EESC), kurį įkūrė Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslo institutas kartu su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija.

Atidarymo metu svečiams pristatytas centras, jo atsiradimo istorija bei veiklos vizija. Svarbiausi centro tikslai – stebėti demokratijos plėtrą Rytų Europoje (Baltarusijoje, Ukrainoje, Moldovoje, Pietų Kaukaze), tirti politinius, ekonominius ir socialinius procesus tuose regionuose. „Rytų Europos studijų centras, atlikdamas ilgalaikių Rytų Europos politinių procesų tendencijų studijas, regiono žiniasklaidos stebėseną ir kitas analitines bei prognostines veiklas, kelia sau ambicingą tikslą – tapti geriausia ne tik Lietuvos, bet ir Vakarų Europos

ekspertais šiame sudėtingame regione“, – sakė centro direktorė Kristina Vaičiūnaitė.

Centro įkūrimą finansavo PHARE 2003 Bendradarbiavimo abipus sienos programa Baltijos jūros regione. „Rytų Europos studijų centras – tai puikus pavyzdys, kaip gali bendradarbiauti Europos Sąjunga, Lietuvos užsienio reikalų ministerija ir akademinė bendruomenė. Jis parodo, kad mes sugebame sutelkti partnerius bendrai Rytų politikai vykdyti“, – atidarymo metu kalbėjo Lietuvos užsienio reikalų ministerijos sekretorius Žygimantas Pavilionis.

Naujojo centro atidaryme dalyvavo Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministras Petras Vaitiekūnas, Vilniaus universiteto administracijos, Užsienio reikalų ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Centrinės projektų valdymo agentūros, PHARE sekretoriato atstovai.

NERIJUS PETRAUSKAS

DISERTACIJA APIE POLITINIŲ REGIONŲ KONSTRAVIMĄ LIETUVOJE, LATVIJOJE IR ESTIJOJE

2006 m. lapkričio 3 d. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute (VU TSPMI) vyko Mindaugo Jurkyno daktaro disertacijos „Politinių regionų konstravimas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje“ (socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S) gynimo posėdis. M. Jurkyno daktaro disertacijos mokslinis vadovas – VU TSPMI prof. habil. dr. Jonas Čičinskas. Politikos mokslų krypties gynimo tarybai vadovavo VU TSPMI prof. habil. dr. Evaldas Nekrašas; kiti tarybos nariai – prof. dr. (HP) Raimundas Lopata, doc. dr. Ramūnas Vilpišauskas, prof. dr. Gediminas Vitkus, prof. dr. Vaidutis Laurėnas. Oficialieji oponentai: prof. dr. Erik Albæk (Pietų Danijos universitetas) ir doc. dr. Gražina Miniotaitė. Disertacijos gynimo posėdyje taip

pat dalyvavo kiti instituto bei kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslininkai, pedagogai, studentai, viešieji klausytojai.

XX a. dešimtajame dešimtmetyje regionų kūrimasis tapo taikių tarptautinių santykių po šaltojo karo raidos dalimi. Regionų tyrimai stengiasi paaiškinti ir suprasti kaip, kodėl, su kokiais idėjomis valstybės bendradarbiauja, siekdamos išvengti jėgos panaudojimo tarpusavio santykiuose. Lietuvos, Latvijos ir Estijos tarpusavio bendradarbiavimas taip pat yra taikus bendrų problemų sprendimo ir tapatybės kūrimo procesas. Išorinis pasaulis dažnai suvokia Lietuvą, Latviją ir Estiją kaip regioninį vienetą, tačiau kai kurie Baltijos valstybių politikai, žiniasklaidos atstovai, intelektualai ir ekspertai teigia, esą trišalis regionas ir „Baltijos vienybė bei identitetas“ neegzistuoja, o trišalės regioninės institucijos Baltijos Asamblėja ir Baltijos Ministrų Taryba yra neefektyvios ir nereikalingos. Be to, trūksta išsamių teorinių ir empirinių tyrimų, kurie atsakytų, kokia regioninė politinė tapatybė, koks jos turinys vyrauja Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje ir ar ta tapatybė yra palaikoma institucionalizuotos bendradarbiavimo praktikos subregioninėje organizacijoje. Ši nevienareikšmė situacija sudaro M. Jurkyno disertacinio tyrimo problemos kontekstą.

Autorius disertacijoje siekia išanalizuoti regioninių tapatumų formavimą Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje ir diskursyvosios bei bendradarbiavimo praktikų tvarumą trišaliame Baltijos subregione. Tyrimas remiasi prielaida, kad regionai gali būti politiškai „išrandami“ ir „perkuriami“ idėjiniame ir materialiajame matmenyse. Politinio regiono konstravimas nebūtinai turi sutapti su ekonomine, kultūrine ir kitomis dimensijomis. Analizė rekonstruoja politines regionines tapatybes ir tiria bendradarbiavimo praktiką, remiantis vyraujančiu tapatumu tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos vyriausybių (prezidentų, premjerų, užsienio reikalų ministrų).

Tyrime keliamos dvi hipotezės:

- 1) Saugumo ir suverenumo užtikrinimo problemos ir jų išvestinės SSRS veiksnys ir Transatlantinė integracija vs. Rusija buvo svarbiausios politinių regioninių tapatumų Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje kategorijos.

- 2) Trišalė Baltijos subregioninė tapatybė vyravo kuriant politinius regionus Baltijos šalyse ir ta tapatybė rėmėsi bei ją palaikė Baltijos Tarybos (Baltijos Asamblėja ir Baltijos Ministrų Taryba) veikla.

Autorius disertacijoje įrodo, kad politinių regionų konstravimas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje idėjinėje ir materialiojoje dimensijoje atskleidė vyraujančią trišalį „baltiškąjį“ subregioną, kuris rėmėsi moderniais realistų saugumo, suvereniteto užtikrinimo teiginiais ir jų išvestinėmis – sovietinės praeities palikimo ir transatlantinės integracijos *vs.* Rusija. Trišalis tapatumas ir netgi *ad hoc* nukrypimai nuo jo vyko išimtinai Vakarų–Rusijos dichotomijoje. Baltijos šalių politiniai, ekonominiai, kultūriniai ir kiti skirtumai nebuvo politizuojami regioninių tapatumų kūrimo kontekste. Istoriskai trišalis Baltijos subregionas pradėjo formuotis iki Antrojo pasaulinio karo, tačiau realūs subregiono kontūrai buvo nubrėžti SSRS okupavus ir aneksavus Lietuvą, Latviją ir Estiją – šios sovietinės praeities padariniai stipriai paveikė trišalės tapatybės susiformavimą ir išlikimą. Draugiškumo diskursuose ir bendradarbiavimo politinėje praktikoje struktūros patvirtino stiprėjančią politinę Baltijos ir Šiaurės šalių partnerystę, kuriai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje kol kas nėra analogų kituose daugiašalio ir dvišalio bendradarbiavimo formatuose. Desaugumizacijos kategorijų regioniniuose naratyvuose beveik nėra nei prieš Baltijos šalių narystę ES ir NATO, nei po jos. Regioninių tapatumų diskursyvioiose struktūrose vyrauja „Kito“, „Nesavo“ (dažniausiai Rusijos) įvardijimas. Vyraujančio trišalio tapatumo diskursyvosios struktūros įvardijo daugumą politinio bendradarbiavimo formatų kaip priemonės siekti transatlantinės narystės ir atitolimo nuo Rusijos įtakos bei jos istorinio palikimo erdvės. Išoriniai veiksniai, įskaitant istorinę atmintį, suvaidino svarbiausią vaidmenį konstruojant Baltijos subregioną ir institucionalizuojant bendradarbiavimą Baltijos Taryboje ir jos veikloje, ypač veiklos „didžiosios“ politikos srityje. Kai kurie postmodernūs regiono kūrimo principai buvo pastebimi tik Baltijos jūros transregiono, kuris nebuvo svarbus regioniniuose Baltijos valstybių

tapatumuose ir bendradarbiavimo praktikose, atveju. Valstybės, remiantis sukonstruotais regioniniais tapatumais, buvo laikomos svarbiausiomis veikėjomis, o „griežtojo“ saugumo ir suvereniteto įtvirtinimo problemos apibrėžė Baltijos šalis kaip modernų ir vestfalinį subregioną. Baltijos Taryba palaikė „baltiškąją“ tapatybę praktinėje veikloje, pabrėždama „didžiąją“ politiką, ir prisidėjo prie naujos politikos formavimo bei administravimo, kur sisteminė parama ir vadovavimo buvimas buvo svarbiausi subregioninės organizacijos veiklos veiksniai. Paklausa bendradarbiauti ir bendradarbiavimo rezultatai neturėjo didesnės įtakos trišaliam subregionalizmui. Regioninės suborganizacijos susitarimų įgyvendinimas buvo vidutiniškas, o naujos politikos formavimas – gana sėkmingas. Baltijos Tarybos vidiniai resursai – funkcinė apimtis ir institucinė geba ženkliai nepadidėjo ir trišalės bendradarbiavimo sistemos veikla ir raida atskleidė menką Baltijos šalių tarpusavio integraciją. Tyrimas patvirtino, kad konstruktivistinės ir neofunkcionalistinės išvalgos dera tarpusavyje, nagrinėjant politinių regionų konstravimą.

Mokslinės diskusijos metu oficialieji oponentai ir gynimo tarybos nariai pateikė klausimų disertantui, tikslinosi ir diskutavo apie kai kuriuos disertanto ginamus teiginius. Pasibaigus mokslinei diskusijai, vyko slaptas disertacijos gynimo tarybos narių balsavimas. Politikos mokslų krypties taryba nutarė suteikti M. Jurkynui socialinių mokslų srities politikos krypties daktaro mokslinį laipsnį.

Su disertacija galima susipažinti VU TSPMI Metodikos kabinete Vokiečių g. 10–203.

LAURYNAS JONAVIČIUS

TSPMI IR URM BENDRADARBIAVIMO SUTARTIS

Lapkričio 9 d. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas (VU TSPMI) pasirašė bendradarbiavimo sutartį su Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija. Sutartį pasirašė Lietuvos užsienio reikalų ministras Petras Vaitiekūnas ir VU TSPMI direktorius profesorius Raimundas Lopata.

„Tai, kad šiandien turime apie šimtą darbuotojų, baigusių Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutą, vykdomė bendrus projektus, tokius kaip anglų kalba leidžiamas žurnalas „Lietuvos užsienio politikos apžvalga“ (*Lithuanian Foreign Policy Review*) ar Rytų Europos studijų centro įkūrimas, yra nepaprastai svarbūs dalykai“, – pabrėžė užsienio reikalų ministras Petras Vaitiekūnas.

Pasirašyta sutartis sustiprins ir išplės institucijų bendradarbiavimą, kuris sėkmingai vyksta nuo 2001 metų. Sutartyje numatoma, kad Užsienio reikalų ministerija ir toliau padės institutui rengti kvalifikuotus tarptautinių santykių specialistus – instituto studentai galės atlikti praktiką įvairiuose ministerijos padaliniuose.

Ministerija ir institutas bendradarbiaus rengdami specialistus efektyviai atstovauti Lietuvos interesams Europos Sąjungoje, ypač Lietuvai rengiantis pirmininkauti Europos Sąjungoje 2013 metais. Taip pat institutas kartu su ministerija įgyvendins bendrus projektus, siekiant Lietuvos užsienio politikos tikslų.

NERIJUS PETRAUSKAS